

WEEKEND

Z

PROJECT X

Acht pagina's
reconstructie
rellen in Haren

>> 6-13

PROJECT X

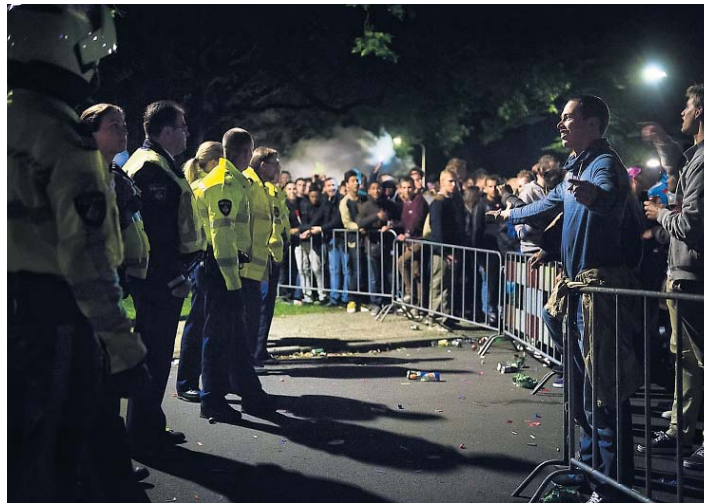

FEESTJE

RECONSTRUCTIE RELLEN IN HAREN

Haren leek op bijna alles voorbereid, die 21ste september. Toch overspoelden, aangewakkerd door een Facebook-oproep, duizenden jongeren het dorp. Waarna de avond uitliep op rellen, vernielingen en plunderingen. Wat ging er zo verschrikkelijk mis?

Door Arnoud Bodde en Goos de Boer (beiden RTV Noord), Henk Blanken, Jantina Russchen, Bas van Sluis en Mick van Wely. De foto's zijn van Kees van de Veen.

Nog weinig lijkt er loos als districtschef Cor de Lange op het gemeentehuis van Haren een verontrustend telefoontje krijgt: op straat loopt het toch nog uit de hand. Op zijn kamer zagen burgemeester Rob Bats en enkele leden van het crisisteam even eerder nog een zingende en joelende menigte jongeren, bij *De Wereld Draait Door* nota bene in beeld gebracht door 'jakhals' Jelte. Presentator Matthijs van Nieuwkerk maakte zich er onuitsprekend vrolijk over: en dat allemaal, zei hij, 'om de burgemeester te stangen'.

Op de derde verdieping aan het Raadhuisplein geeft de burgemeester, de pas vier maanden eerder benoemde VVD'er Bats, even na acht uur toestemming de mobiele eenheid in te zetten. Tien minuten later verlaat politiethef Ron Schaftenaar het crisiscentrum. Hij wil weten wat er op straat speelt, hij wil naar zijn mensen toe, naar het kruispunt van de Stationsweg en de Jachtlaan, waar de jolige sfeer blijkt om te slaan. Een knul met stekelhaar sloop een straatnaambordje. Zwaar vuurwerk knalt. Een brandje laait en. Andere jongens rukken aan een lantaarnpaal die heen en weer zwiept.

Meens is het grimmig. Honderden op elkaar gepakte

jongeren voelen dat en laten zich van de kruising wegduwen. Sommigen schieten angstig een tuin in, waar ze door bewoners van de Jachtlaan uit weggejaagd worden. Tegelijkertijd stellen galeriehouder Hein Frima en ondernemer Rik-Jan Wesselink vast dat andere jongens bivakmutsen, capuchons en witte plastic maskers over hun hoofd trekken en juist naar de kop van de Stationsweg toelopen.

Daar klinkt de enorme knal van zwaar vuurwerk. Alsof het zo afgesproken is, vliegt een eerste dranghek door de lucht. Circa vijftien agenten 'met platte pet' trekken zich terug. Ze krijgen een regen van flessen, fietsen en verkeersborden op zich af. Doodsbenauwd roepen ze om versterking. Ze kunnen amper voorkomen dat de horde de Stationsweg in dendert.

In zijn tuin op de hoek van de straat schreeuwt huisarts Bert Vries - hockeystick in zijn handen - het uit: 'Waar blijft die ME nou? Ze zijn met veel te weinig.'

Het is vrijdagavond, 21 september, 20:49 uur.

Sweet 16

Donderdag 6 september
Merthe Wuehstuis is een Haren meisje. Ze gaat naar het

Maartens College. Verdient wat bij in de supermarkt. Ze is vijftien jaar oud, bijna zestien. Een meisje in een keurig Gronings dorp dus, dat op donderdag 6 september rond half tien 's ochtends al haar vrienden uitnodigt voor haar *sweet 16 party*.

Twee weken later zijn Merthe en haar feestje wereldnieuws.

In een planstoep op de hoek van haar straat verzorgt een roedel satellietwagens live-reports. Ruim 1,1 miljoen mensen zien jakhals Jelte inbreken bij DWDD. Via internationale persbureaus haalt Merthe de headlines van Spanje tot Nieuw-Zeeland. CNN bericht over haar. Kranten van Londen tot Moskou schrijven over Merthe.

'En ik ben niet eens op vrijdag jarig', twitterde ze nog, vlak nadat alles begon.

Wanneer alles begon?

In de media wordt Merthe getypeerd als het onhandige wicht dat 'verga' de uitnodiging voor haar feestje op 'privé' te zetten. Dat klinkt naïef, maar klopt niet.

Op Facebook staan uitnodigingen standaard op 'privé'. Je moet ervoor kiezen om ze 'openbaar' te maken. Dat doet Merthe als ze met het aanklikken van een vinkje haar feestje zichtbaar maakt voor iedereen op Facebook, voor

een miljard wereldburgers dus.

Als een vriend van een vriend ook al zijn vijfhonderd vrienden uitnodigt voor Merthes feestje, loopt het storm. In plaats van tientallen vrienden en vriendinnen, worden duizenden onbekenden uitgenodigd. Heel even ziet Merthe er nog de humor van in. 'Wordt een gezellig feestje, de 21ste, maar 3500 mensen', twittert ze. Maar dan verwijrdt ze de uitnodiging van Facebook.

Project X Haren

Vrijdag 7 september
Jesse Hobson heeft geen benul wie Merthe is. Hobson is een winkelbediende en computerfanaat in Christchurch, Nieuw-Zeeland. Op verzoek van 'een Nederlander' die hij kent van een internetgame en die schuilgaat achter de naam 'de der Führer' of 'Peter Petersen', maakt Hobson op Facebook een event: aan voor Merthe.

Hobson doopt de pagina 'Project X Haren'. Dat verwijrdt naar de Amerikaanse speelfilm *Project X*, die op 1 maart in Nederland in première ging. In de film geven drie sullige vrienden een feestje dat gierend uit de hand loopt - overigens niet omdat ze sociale media gebruiken; ze werven via

de advertentie *Craigslist* en een lokaal radiostation. Meer dan duizend jongeren komen opdagen bij de villa. Meisjes duiken topless het zwembad in. Er is drank, veel drank. En stampende muziek. Als een kapotgeslagen tenniskabouter vol blijkt te zitten met xtc-pillen, gaan alle remmen los. Een woeste lilliputter rijdt een Mercedes het zwembad in. Voordat de politie kan ingrijpen, wordt de villa gesloopt.

Vrijwel meteen nadat Hobson Merthes feestje heeft gekaapt - als een soort digitale joyrider - is 'Project X Haren' een hit. 'Hier gaan we heen!', schrijft Boudewijn 'NO-DIG AL JE VRIENDEN UIT', tikt Delano. 'Heb 300+ mensen uitgenodigd', noteert Pieter. 'Ik ga hier ook gewoon svs heen. Ik wil echt weten wat voor chaos dat word daar', reageert Sjaak. Jongeren juttten elkaar op. Willen weten of er nog een *afterparty* komt. In de stad Groningen worden flyers verspreid. Er hangt iets in de lucht dat zweemt naar een rel. 'Wreed' vinden ze het, of 'bruuu', zo'n feest dat niemand geeft maar er toch komt.

Ook op Twitter gaat het virus rond. Eerst vooral rond Groningen, maar al snel van Zeeuws-Vlaanderen tot Heerenveen. Elke dag komen er tweehonderd nieuwe berichten of reacties op Facebook bij, soms verwijrdt naar YouTube-

filmpjes die oproepen naar Haren te komen, zoals de 35 seconden lange clip van de 18-jarige ex-student en vakkenvuller Jasper Slofstra uit Roden. Het aantal uitnodigingen voor Merthes feestje loopt al snel in de tienduizenden. Duizend jongeren klikken aan dat ze zullen komen; na een week zijn het er al 2400. Als Merthe vraagt of Hobson het Facebook-event uit de lucht wil halen, weigert de Nieuw-Zeelandse botweg: 'Eat shit'. 'Eet poep.'

Tot de oude media, kranten, radio en televisie, of de nieuwssite Nu.nl, dringt het allemaal gelukkig nog niet door. Of toch wel?

Onder welke steen leef jij?

Zaterdag 8 september
Haren, een paar kilometer onder Groningen, is een dorp met 18.454 inwoners en twee huis-aan-huis-bladen. Hein Bloemink is hoofdredacteur en enig verslaggever van *Haren de Krant*. Op zaterdag 8 september krijgt hij per email een tip van een bezorgde moeder die door haar dochters ('die het wel spannend vinden') op Merthes feestje is geweest. Bloemink begrijpt maar half wat er aan de hand is, en belt

> zijn eigen dochter. Ze vond het gek dat ik nog van niks wist', aldus Bloemink later. 'Onder welke steen leef jij eigenlijk, vroeg ze.'

Op zijn website meldt *Haren de Krant* die avond dat duizenden mensen worden uitgenodigd voor een feest aan de Stationsweg. 'Maar het feest vindt niet plaats en de genoemde familie is helemaal niet van plan het feest te geven. Met een beetje pech staan 21 september honderden feestgangers voor de deur. We kennen nog niet de diepere achtergronden van dit fenomeen en willen hierover graag meer weten. Is het humor, is het terreur, is het pesten?'

Na het weekend tijd Bloemink de buurtagent, Peter Boekweg - overigens net als veel Groningse collega's een enthousiaste twitteraar. Boekweg reageert lachend: 'Leuk, wat is de dresscode?' Een paar dagen later klinkt hij bezorgder.

Terwijl het onder jongeren tamelijk populaire internetmagazine VKMAG over Merthe bericht, en Project X Haren dus al wat wordt uitgetild boven de sociale media, zoeken de ouders van Merthe contact met de politie.

Buurtagent Boekweg kaart het aan bij collega's en wat later dringt het ook door tot burgemeester Rob Bats. Niet via een formeel kanaal, overigens. Bats hoort het van zijn 18-jarige zoon Joost, student in Groningen.

Aan het eind van de week praat de burgemeester met Coen Weusthuis. Bats stelt de vader van Merthe gerust. De gemeente heeft een duidelijk beeld van de situatie, schrijft Weusthuis in een brief waarin hij zijn buurtgenoten vertelt wat hem overkomen is. Nadat Merthes feestje gekaapt is, heeft hij overall aangekleed, 'bij het nationale cybercrime meldpunt, het rijks juridisch loket, het pestweb en vraagthedepolitie.nl' - maar niemand kan helpen: 'Het is bijna te bizar voor woorden.'

Na het weekend duikt de brief op bij de opinie- en debat-site JOOP.nl van de VARA, en vist de Groningse lokale tv-zender OOG op Facebook naar meer informatie. Project X Haren sluimert nog, maar de mediahype is niet ver weg meer.

'In beginsel geen feestje'

Dinsdag 18 september

Klaas Gunter is vierdejaars student journalistiek aan de Hogeschool Windesheim. Met vijf medestudenten loopt hij stage bij dagblad *Trouw* in Amsterdam. In een 'laboratorium' mogen ze proberen de krant leuker te maken voor jongeren. 'Voor hun leeftijdsgenoten dus', zal hoofdredacteur Willem Schoonen later schrijven in een commentaar over de rol van de media rond 'Haren'. De zes jonge journalisten mogen bedenken en maken wat ze willen, verhalen voor de krant, blogs voor de websites en wat al niet. 'De vruchten publiceren we, de misbakels gooien we weg. En intussen leren we.'

Omdat Gunter en een andere student uit Groningen komen, hebben ze van Merthe en het feestje gehoord. Ze zijn zelf op Facebook uitgenodigd. Om kwart voor elf die maandagochtend, als tijdens de nieuwsvergadering van *Trouw* het echte nieuws al aan de orde is geweest, vertellen ze dat ze iets leuks hebben. Een feestje dat als een virus rondgaat.

Redactiefchef Jet Salm ziet er wel een verhaal in, maar vindt het nog wat speculatief: er is immers nog niet écht iets aan de hand. De scoop van Klaas Gunter belandt de volgende dag op pagina 7: 'Facebook-oproep lokt duizenden naar Gronings puberfeestje'. Daarmee verandert alles. Gratis krant *Spits* schrijft het verhaal van Gunter over voor zijn website. *De Telegraaf* en *Het Parool* brengen het diezelfde middag. Via het ANP dringt het door tot alle andere nieuwsmedia in Nederland, waarna ook NUT.nl het overneemt, net als NOSop3. RTV Noord pikt het ook op. *Dagblad van het Noorden* een dag later. Wat eerst nog een 'dingetje' is op Facebook, waarover journalisten - net als Rob Bats - hooguit hun kinderen horen praten, is nu nieuws omdat het nieuws is, omdat 'iedereen' erover bericht - wat karakteristiek is voor een mediahype. En het is *serius* nieuws omdat Haren al over een noodverordening praat.

De die noodverordening in de pers komt, is onhandig. Burgemeester Bats heeft zich immers niet voorgenomen Project X 'klein te houden'. Maar bij *Trouw* heeft Klaas Gunter die maandag de gemeente Haren om commentaar verzocht. Denk het dorp de ME in te zetten, vraagt Gunter. Dat lijkt de voorlichtster 'een hele zware maatregel'. Haren heeft nog nooit zoiets meegemaakt, zegt ze. 'Er kunnen twee mensen op afkomen of tweehonderd.' Wat het dorp er tegen kan doen? 'Een noodverordening of samenschotingsverbod is een mogelijkheid, maar dat is wel een hele zware maatregel.'

De voorlichtster probeert het feestje te relativiseren. Maar met de 'noodverordening' geeft zij de pers een legitimatie. Een feestje op Facebook kan nieuws worden. Een noodverordening in Haren is nieuws. Zeker als NOSop3's middags per abuis meldt dat die noodverordening al is afgekondigd. De maatregel zal pas vrijdag van kracht worden, maar de geest gaat niet meer terug in de fles.

Voordat *Trouw* het nieuws naar de oude media tild, hebben zich op Facebook een kleine vijftienduizend jongeren aangemeld voor Project X. Die dinsdag verdubbelt hun aantal, en elk volgend duizendtal wordt gevraagd om te winnen de rondtijen zijn. *Zie je wel dat het kan, Cool*. De toon is vrolijk, tegendraads, een beetje anarchistisch. 3FM, 538 en Q Music pikken het op. SLAM FM maakt een 'leader' over 'the party that will bring an entire nation to the ground'; het wordt een topfeest, tweekant SLAM-dj Daniël Lippens. De jongerengeneraties zien de humor in van een klein, rijk en vast wel burgerlijk dorp dat zich geen raad weet met jongerecultuur en sociale media.

In de *Coen & Sander Show*, 's middags om vier uur bij BNN op 3FM, maakt deejay Timur Perlin zich ook vrolijk over burgemeester Bats. Die heeft gezegd dat er 'in beginsel geen feest in Haren' is. 'In beginsel', jent Perlin, 'is het feest ook niet op de Stationsweg en in beginsel rijden er ook niet twee keer per uur treinen van Groningen naar Assen, die ook niet stoppen in Haren.'

De dj belt Merthe. 'Hoe laat begint het', vraagt Perlin. 'Leuk, maar ik mag', antwoordt Merthe, 'maar ik mag er niks over zeggen.' Nog twee keer herhaalt ze dat het feest niet doorgaat, maar Perlin doet alsof hij dat niet kan geloven. 'Je had zesduizend cadeautjes kunnen krijgen', oppert de dj. Dat zou leuk zijn, reageert Merthe, 'maar daar kan ik geen

nieuw huis van bouwen.'

'Jeetje', doet Perlin verbouweerd. 'Vind je dat niet een beetje overdreven? Ze nemen het allemaal zo serieus. Het gaat toch om een geintje op Facebook?'

'Dat klopt', zegt Merthe. 'Maar het is toch best serieus. Ben ik trouwens op de radio op het moment?'

'Jaah', joelt Perlin. 'Op 3FM, Merthe!'

Kort voor middernacht op woensdag 19 september - Project X Haren is *trending topic* op Twitter - hebben zich twintigduizend mensen aangemeld voor het feest. Nog een etmaal later zijn het er 26.000. Op de dag van het feest loopt dat op tot boven de 31.000.

Op Facebook verschijnen nu niet tweehonderd berichtjes per dag over Haren, maar enkele honderden per uur. Waar gaan we slapen, is er muziek, daar hebben ze het over. Komt Kraantje Pappie, zoals een gerucht op Twitter wil? En Yellow Claw? En Raudel de Wild? En soms - in 230 van de 50.000 berichten - vraagt er iemand naar 'de kabouter', want ze zijn niet van plan alleen maar ranja te drinken. En die noodverordening dan? Zegt niets, schrijft Misha. Je kunt gefuileerd worden, maar als je die pillen nu maar in je ondergoed opbergt. 'En gedraag je gewoon. Niet bus-hokjes naar de tering schoppen of elkaar kapot knallen of steken what ever. Liefdevol mensen. LIEFDEE.'

Andere sores en scenario's

Woensdag 19 september
Burgemeester Rob Bats heeft woensdag, als Project X

Haren al een dag door de media dendert, nog andere sores aan zijn hoofd. De voorafgaande weken is zijn gemeente opgeslokt door de naweeën van een bestuurscrisis die in het voorjaar losbarstte. Sinds een paar dagen hebben VVD en PvdA een nieuwe coalitie gesmeed met GroenLinks en ChristenUnie. In het gevangenis museum in Veenhuizen zou het nieuwe college portefeuilles verdelen. Maar van die hei-sessie komt weinig terecht, omdat Bats steeds wordt weggevoerd.

Vroeg in de middag vergadert de burgemeester voor het eerst met 'de lokale driehoek' over Project X. Met officier van justitie Corien Fahner en districtschef Cor de Lange vraagt hij zich af waarom Haren zich moet voorbereiden. De dag ervoor hebben ambtenaren zich die vraag gesteld. Bij dat overleg was ook veiligheidsadviseur Sigrd Bos-Ketting.

Die heeft sinds vrijdag 14 september telefonisch contact met Wouter Jong, adviseur crisisbeheersing en crisiscommunicatie van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters. Maar ook Jong heeft nooit eerder zoiets bij de hand gehad.

Op internet oriënteerde Jong zich en las hij over Facebook-feestes in de VS, Frankrijk, Australië en Duitsland. Soms liepen die goed af. Soms ook niet. Dit is nieuw, weet Jong. En apart. En dus schakelt hij op zijn beurt de sociale mediaspecialist dr. David Nieborg van de Universiteit van Amsterdam in. Samen komen ze tot de conclusie dat heel lastig in te schatten is hoeveel mensen naar Haren kunnen zien. Dat kunnen er driehonderd zijn. Maar ook vijftiendu-

Aan het begin van de week opperde Jong nog om Merthe in een taxi te zetten en bij *De Wereld Draait Door* te laten vertellen dat het feestje niet doorgaat. Nieborg raadde het af. Als Project X doordringt tot de traditionele massamedia, is het helemaal niet meer te houden. Zodra het zo ver is, staat voor Jong vast dat 'Haren' niet zal overwaaien.

Hoewel zich op Facebook inmiddels 13.000 mensen hebben aangemeld, gaan Bats, Fahner en De Lange er woensdagmiddag in de 'lokale driehoek' van uit dat de komst van een paar honderd mensen een realistisch scenario is. Ze zijn op hun hoede, dat wel. Officier van justitie Fahner suggereert dat hoooligans het feestje kunnen aangrijpen om te rellen. We houden ze in de gaten, zegt politiefchef De Lange, we volgen Z-siders van FC Groningen, maar aanwijzingen dat die naar Haren komen hebben we niet.

Om feestgangers te ontmoedigen, weet Bats, moeten we uitstralen dat het feest niet doorgaat. Vrijdagavond moet de politie dan de sfeer peilen, zodat bij een omslagpunt 'de hulp van de ME kan worden ingeroepen. Later zal blijken dat politie en burgemeester zich door dat omslagpunt volkomen laten verrassen.

Aan het eind van de middag schuift Bats in Veenhuizen aan bij zijn wethouders Remco Kouwenhoven, Theo Sieling en de net benoemde Theo Berends. Ze dineren in het gevangenis museum en blijven in Veenhuizen slapen.

Genoeg plaats voor iedereen

Donderdag 20 september

'Kom vrijdag niet naar Haren', zegt Rob Bats, bij elke gelegenheid die hij krijgt. De burgemeester zit in een leuke spagaat. Hij wil de bevolking van Haren laten zien dat gemeente en politie zich grondig voorbereiden, maar het is net alsof zijn woorden aversexts uitwerken. Naarmate hij Project X serieuzer neemt, neemt ook de pers het serieuzer. En hoe steller Bats beweert dat er geen feestje komt, hoe meer jongeren zich voor dat feestje aanmelden op Facebook.

Als Bats 'passende maatregelen' aankondigt, om te voorkomen dat het uit de hand loopt, groeit de onrust in het dorp. Ondernemers aan de Rijksstraatweg, de belangrijkste winkelstraat in het dorp, beginnen zich af te vragen of de koopavond vrijdag kan doorgaan. Bloemenkweker Henk van der Mei schrikt zich rot als hij wordt geattendeerd op een plattengrond op Facebook van het braakliggende terrein achter zijn woning. Dat stuk grond meet 8000 vierkante meter. Er ligt van alles: stenen, ijzer, hekken. Het grenst aan de achtertuin van de familie Weusthuis. Op internet is het rood omkirkeld. 'Genoeg plaats voor iedereen', staat erboven.

Als alleen Merthe straat wordt afgesloten, kan de meute zo bij hem het terrein ophopen, realiseert Van der Mei zich. Hij haast zich naar het politiebureau. 'Weten jullie dat dit op Facebook staat?' Het is bizar genoeg nog niet tot de politie doorgedrongen; nog niemand heeft eran gedacht het terrein ontgankelijk te maken. De agent achter de balie nodigt Van der Mei uit voor een bijeenkomst 's avonds

met bewoners van de Stationsweg. Ook uit de mail die burgemeester Bats om 12.30 uur naar de gemeenteraad stuurt, blijkt dat gemeente en politie zich concentreren op de Stationsweg en de woning van Merthe. Ze hebben de beelden van de film *Project X* op het netvlies, honderden feestgangers die een villa slopen. Zoiets willen ze voorkomen. Maar hoe het zal gaan als duizenden jongeren ondanks alles naar Haren komen, en zich voor de dranghekken verzamelen, wordt minder goed uitgered. Het zal ze opbreken.

Rob Bats is vastbesloten 'het klein te houden'. Hij blijft zijn mantra herhalen: er komt geen feest. Ook geen alternatief feest. Daar is wel even sprake van als ondernemer Chris Garrin, de nachtburgemeester van Groningen, zich meldt. Voor 51.000 euro wil hij alles regelen, d's podium, beveiliging, EHBO. Op een weiland langs de A28; hij heeft zelfs al toestemming van de eigenaar. Het weiland is groot genoeg voor drieduizend mensen, maar de grond is zompig, de veiligheid kan niet worden gegarandeerd en zo'n feest kan nog meer mensen lokken, zegt het operationeel team tegen de lokale driehoek.

Moeten we afschalen, vraagt die driehoek zich later die middag af. Het hoeft niet. Moet het dorp vrijdag helemaal worden afgesloten? Niet nodig, besluiten ze, want er zijn geen aanwijzingen dat er relschoppers komen; het publiek dat wel komt, zal 'gezellig' zijn. Het aanbod van Garrin, dat eerst als een mooie oplossing werd omarmd, wordt ook afgewezen, omdat ze het risico van verstoring van de openbare orde niet wil lopen.

Raadsleden zijn er niet gerust op en vragen meer informatie. Vanaf 17.00 uur praat Bats de fractievoorzitters een half uur bij. In het beste geval, vertelt hij, komen er vrijdag pakweg honderd jongeren naar Haren, en loopt het toch nog met een sissert af. Maar het is realistisch, zegt Bats, om uit te gaan van vijfhonderd tot duizend bezoekers. En dan is er nog een derde, *worst-case-scenario*: enkele duizenden feestgangers.

En hooglians? Moeten we rekening houden met relschoppers, vraagt een raadslid aan politiemensen. Op Facebook hebben zich - ook voor de politie zichtbaar - enkele notoire voetbalfans gemeld. Maar als een raadslid aanwijzingen zegt te hebben dat er vierhonderd hooglians naar Haren komen, wordt dat weggevuifd. Van zo'n groep is niets bekend. En de politie kan niet reageren op wat er niet is.

Na afloop van de bijeenkomst zijn niet alle raadsleden er gerust op. Op internet circuleren kaartjes met 'dranktrouws', Mariska Sloot (Gezond Verstand Haren) heeft al opgepikt dat op Facebook grote groepen met elkaar afspreken bij het station, niet ver van het huis van Merthe. En hoe kan het eigenlijk dat er op het opgebroken plein voor het gemeentehuis nog stapels stenen op pallets staan - is dat niet wat onverstandig?

u bellen met 0900-8844 - het landelijk telefoonnummer voor de politie voor niet-dringende gevallen. Gealarmeerd klinkt de wethouder niet.

Bloemenkweker Van der Mei meldt zich bij de bijeenkomst met zestig bewoners van de Stationsweg. Hij mag niet naar binnen - Van der Mei woont om de hoek. Als hij het verhaal over zijn braakliggende terrein vertelt, wordt Van der Mei alsnog binnengelaten. De bewoners van de Stationsweg krijgen het advies hun auto's binnen te zetten en tuimelbaar weg te halen. Vrouwen en kinderen kunnen beter vertrekken. De vrouw van huisarts Vries vertrouwt het dan al niet, en zal paspoorten en fotoalbums bij vrienden in bewaring geven.

Dan legt Van der Mei uit dat ook een zijstraat moet worden afgesloten, de Poorthofsweg, om te voorkomen dat feestgangers via de binnentuinen alsnog bij het huis van Merthe kunnen komen. De politie zal een dag later een grote bouwlamp op zijn terrein zetten. De zijstraat wordt afgesloten. En Van der Mei zal zich erover verbazen dat de politie op zijn terrein geen peloton ME paraat houdt - "dan ben je binnen een minuut op de plaats van het onheil", zegt hij nog tegen zijn vrouw Gea.

Rob Bats geeft die avond een persconferentie. Hij komt onzeker over. Op veel vragen heeft de burgemeester geen ander antwoord dan dat het crisisteam 'alle scenario's achter de hand houdt'. Hij vertelt, het verrast de aanwezige pers, dat er 'alternatieve opvang' wordt geregeld. Op de voormalige voetbalvelden van de VV Gorecht, aan de oostelijke rand van het dorp.

Dat Gorechtplan zal in het water vallen. En verder zegt Bats wat hij al dagen zegt. Er komt geen feest. Maar niemand lijkt de burgemeester helemaal serieus te nemen. Hoe vaak Bats het ook zegt.

Platte pet

Vrijdag 21 september, 11.00 uur Vrijdagochtend is het stil in Haren, net zo stil als anders. Mooi weer ook voor eind september. Op sommige plaatsen staan dranghekken. Om de pallets met stenen op het opgebroken Raadhuisplein zijn hekken geplaatst. In de Stationsweg lopen enkele agenten. Op dringend advies van de politie verlaat de familie Weusthuis het dorp. Een voor die avond geplande 'vossenjacht' en de 'hogehakkenrace' zijn

afgelast. Maar verder wijst nog niets erop dat er meer aan de hand is dan een dag eerder, of op alle andere dagen van het jaar.

Behalve in het gemeentehuis. Die vrijdagochtend komt daar de lokale driehoek weer bijeen, Bats, Fahner van het OM en politiefichef De Lange. Nog steeds willen ze 'het klein houden', *low profile*. Maar wat betekent dat voor de aanpak? Een dag eerder is een Staf Grootschalig & Bijzonder Politiepreeden (SGBO) in het leven geroepen, die de strategie bepaalt en het politieoptreden coördineert. Sommigen in het korps zijn kritisch. Ze verbazen zich erover dat Marion Latour, die oemervaren heet te zijn, het commando krijgt over het SGBO. Ook vinden ze dat er een cordon om het dorp moet worden gelegd, maar 'de driehoek' heeft eerder besloten het dorp niet af te sluiten. Wel komt er een noodverordening, naar de tekst moeten juristen nog kijken.

Nu adviseert Fahner 'op te schalen' naar GRIP3 - de derde fase van de Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure. In die regeling ligt vast wie het bij rampen voor het zeggen heeft, om zo hulpverleners beter te kunnen laten samenwerken. Een beperkt incident waarbij verschillende hulpverleningsdiensten moeten overleggen, krijgt de status GRIP1. Als er gevolgen voor 'de omgeving' zijn, wordt het GRIP2. Wordt het welzijn van grote groepen van de bevolking binnen één gemeente bedreigd? GRIP3.

Hoewel de driehoek een dag eerder GRIP2 nog onnodig vond, stelt Fahner nu dat Haren een kleine gemeente is die wordt geconfronteerd met een onbekend fenomeen. We moeten opschalen naar GRIP3, stelt zij. De politietop vindt van niet. Die wil uitstralen dat er weinig aan de hand is, voorkomen dat het beeld ontstaat dat Haren zich voorbereidt op een ramp. De discussie is stevig. Bats moet de knoop doorhakken: hij besluit tot GRIP3. Daarmee neemt hij formeel ook de leiding; bij GRIP2 zou de politiefichef de leiding hebben gehad.

In het gemeentehuis wordt een crisisteam ingericht. Aan de Sontweg in Groningen wordt een operationeel team ter ondersteuning opgezet met uiteindelijk circa zestig mensen, onder wie twee of drie specialisten van de regionale inlichtingendienst RID, die nu permanent de sociale media in de gaten houden. In het gemeentelijk beleidsteam (GBT), dat 's middags voor het eerst bijeenkomt, wordt geopperd de feestgangers door te sturen naar de binnestad van Groningen. Er komt niets van terecht, alhoewel de gemeente Haren om 19.20 uur nog zal twitteren dat er geen feest is in Haren. "In Groningen ben je welkom."

Rond de middag luncht Max van den Berg, commissaris van de Koningin in Groningen, op kinderboerderij Mikkellhorst in Haren met raadsleden. Zijn geplande bezoek aan het dorp is afgezegd, maar de lokale gaat door, zonder burgemeester Bats en loco-burgemeester Remo Kouwenhoven, maar in aanwezigheid van de wethouders Theo Sieling en Theo Berends. Uiteraard gaat het aan de statafets over Project X. Sommige raadsleden tillen er niet al te zwaar aan. Anderen doen dat wel. D66-raadslid Marjan Bachman zou die avond alleen thuis zijn, maar belt haar man om te vragen of hij toch niet naar huis wil komen. "Op de een of andere manier hing er iets in de lucht."

In de loop van de middag wordt wat komen gaat, lang-

zaam zichtbaar. Op de Stationsweg zoekt NOS-verslaggever Jeroen Wollars met een camerateam naar jongeren die 'voor Merthe' komen. Hij maakt nog geen item voor het nieuws en wij wilden niet de ophef en het vertier verzorgen waar ze zo naar op zoek waren. We registreren het nieuws, we willen er geen onderdeel van worden', zal Wollars later verklaren.

Dat verandert pas als gemeentebambtenaren straatnambordjes aan de Stationsweg verwijderen, niet omdat ze daarmee de baan onvindbaar willen maken, maar omdat die bordjes geliefd roofgoed kunnen worden. Met andere journalisten neemt Wollars ook een kijkje op het Gorechtterrein, waar de gemeente vroeg in de middag vier bij Bo-ner gehuurde mobiele lichtmasten laat plaatsen. Als dat nieuws via internet rond gaat, wordt dat op Facebook onmiddellijk uitgeleefd als 'er komt dus toch een alternatief feest', waarna de geruchtenstroom aanzwelt. Kraantje Pappie, Yellow Claw, Ruud de Wild, Feestje.

Tot laat in de middag is in het dorp niet bijster veel aan de hand. Op de hoek van de Stationsweg hangt schooljeugd rond. Bakker Haafs verkoopt koekjes in de vorm van een X, de Burger King in Groningen een 'Project X Menu'. Sommige Hareners zien 'Golfjes' door het dorp rijden die ze anders nooit zien, met 'jeugd die hier niets te zoeken heeft'. En raadslid Sloot hoort dat vijf of zes auto's met Ajax-hoeligans op weg zijn naar Haren (later zal een woordvoerder van de Ajax-supporters zeggen dat hij de geruchten kent, maar dat er geen Ajax-fans georganiseerd naar Haren zijn gegaan). De ene na de andere satellietwagen van omroepen komt aanrijden; de meeste stellen zich op in het plantsoen aan de westkant van de Stationsweg. Alleen RTL Noord kiest de oostkant, bij de Oosterweg, en zal daar met gemengde gevoelens op terug kijken, als blijkt dat de rellen zich die avond afspelen in de dorpskern aan de westkant.

Terughoudend en geconsolideerd

Vrijdag 21 september, 18.00 uur Met wat vrienden drinkt de 40-jarige Groninger Arnold D. in een café in de stad Groningen een biertje als ze op de radio horen over het feestje in Haren. Op Facebook heeft hij onder zijn bijnaam 'Beer' al vanaf het eerste begin berichten geplaatst op de pagina Project X. Hij reageerde op posts van GHIC (wat staat voor Groningen Hooglians Crew), een leidende figuur van de harde supporterskern van FC Groningen, de Z-side, die later toegeeft dat hij met wat kameraden in Haren was. 'Maar we hebben niet meegedaan met de rellen, dat is het enige wat we zeggen'. Het feestje in Haren lijkt ook Arnold - kaal hoofd, tattoo's op zijn handen - wel wat. Even kijken. Uit nieuwsgierigheid. Met een taxi rijden Beer en een vriend naar Haren. Onderweg kopen ze nog een krat bier. Volslagen lam zal hij flessen gooien naar de politie, en een uur of wat later met een grote hoofdwind en striemen op zijn rug wakker worden in een heef.

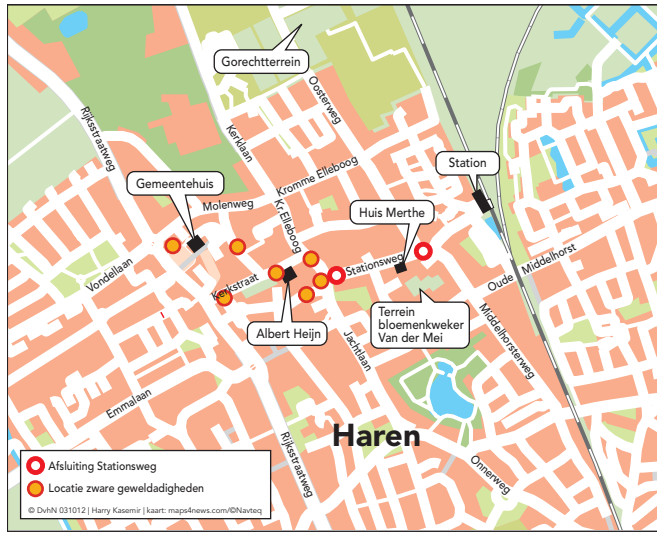
Als Beer en zijn maat bij de Stationsweg aankomen, is het laansje met dranghekken afgezet. Er staan enkele agenten 'met platte pet'. Het draaiboek dat ze om drie uur hebben gekregen vermeldt dat hun optreden 'terughoudend en

geconsolideerd' moet zijn. Dat gaat prima als rond etenstijd het aantal nieuwsgierigen wat lijkt af te nemen. Maar de media gaan niet weg, en langzamerhand wordt het weer drukker. Steeds meer vrolijke en zingende jongeren melden zich, sommigen met feesthoedjes, een enkeling met een lk-ben-erbij-T-shirt. Net Koninginnedag, denken ze. Het loopt zo'n vaart misschien niet, moet de overheersende gedachte zijn in het crisisteam. Nog steeds rekenen ze op 'een leuk feestje'. Het is de vraag of het crisisteam aan het begin van de avond wel goed zicht heeft op wat er werkelijk gebeurt. Er zijn scenario's opgesteld van het aantal te verwachten feestgangers - maar dat zullen er meer blijken te zijn. Ze mogen geen alcohol drinken op straat, maar geen agent lijkt dat te willen of te kunnen handhaven - het zou de uitgelopen sfeer geen goed doen. Slijterij Mitra en supermarkten C1000 en Albert Heijn zijn van tevoren niet benaderd door de gemeente. Ze weten niets van een drankverbod, alhoewel burgemeester Bats later tegen de raad zegt dat de gemeente heeft laten vragen 'prudent' om te gaan met drankverkoop.

Hoe het ook zij, de politie legt feestgangers met Afl-karretjes vol bier geen strobreed in de weg. Het wordt steeds drukker en op straat drinken jongeren wodka uit flessen. Er komt zelfs een biertaxi het dorp in. En bij de viswinkel in het centrum wordt openlijk cocaine verhandeld, die in zakjes op de picknickbank ligt uitgesteld. Op het platelandstation van Haren komen grotere groepen aan, met tassen vol drank, die wat bedremmeld om zich heen kijken. Op het peroon staan agenten en NS-medewerkers, vijf in getal. Hoewel burgemeester Bats een avond eerder nog heeft verklaard dat jongeren linea recta zullen worden teruggestuurd, lopen de jongeren het peroon af en het dorp in.

Iets later loodst een motoragent een groep van honderd tot tweehonderd jongeren van het station naar het Gorechtterrein, in de plannen van Bats de 'alternatieve opvanglocatie'. 'Waar is dat feestje', scanderen ze. Op de Oosterweg kijken ze verbouwereerd naar de uitgestroven grasvelden, de geïmproviseerde verlichting, en de weilanden verderop. Waar dat feestje is?

Niet hier, besluiten ze, en maken rechtsomkeert, terug naar het dorp. Als Danny ten Hoove even na acht uur met twee vrienden op het Gorechtterrein aankomt, staat daar jongeren die steeds bijeenkomen omdat 'er hier een alternatief feest zou zijn'. Met een bus vol geluidsupparatuur is Danny uit Hoogezand gekomen. Hij wil muziek draaien op het terrein, maar heeft geen toestemming. En de sfeer wordt steeds grimmiger. Danny belt de politie. 'We hebben muziek bij ons en we willen helpen'. Maar de politie heeft wel iets anders te doen. Danny geeft voor de zekerheid zijn 06-nummer. Een half uur later belt een agent hem terug. Waar tot dusver stug was volgehouden dat er geen feestje in Haren was, hoort Danny nu dat 'we alle hulp kunnen gebruiken'. Als ze muziek willen draaien, moeten ze dat vooral doen. De gemeente, zegt de politiemann, heeft daar expliciet toestemming voor gegeven. Prachtig denkt Danny, die inmiddels contact heeft met de manager van Kraantje Pappie; die

© DvN 031012 | Harry Kasomir | kaart: maps4news.com/WNAtoog

> moet later op de avond in Roden optreden, maar wil vooraf wel naar Haren komen, gratis.

Als Danny opmerkt dat hij geen stroom heeft, belooft de agent voor een noodaggregaat te zorgen. Danny zal hem elk kwartier blijven bellen. "Komt eraan", hoort hij telkens. Uiteindelijk zal om 22.47 uur een politiewagen het Go-rechtterrein oprijden; het aggregaat moest uit Friesland komen.

Het regent kiezelstenen

Vrijdag 21 september, 20.49 uur

"Waar blijft die ME nou", schreeuwt huisarts Bert Vries in zijn tuin aan de Stationsweg als kort voor negen uur de rellen losbarsten. "Politie, politie, hoeren van justitie", werd er al geroepen. Door de mensenmassa in de Jachtlaan wurmt zich een auto, met een team 'flex-ME'ers, politiemensen die zich even eerder hebben omgekleed, van platte pet naar mobiele eenheid. Ze vormen één lijn met de agenten bij de dranghekken op de Stationsweg en staan doodsangsten uit. "Kom ik ooit nog thuis", vraagt een van hen zich af. Ze zijn met te weinig. De raddraaiers zijn met te veel.

De versterking waarom de agenten roepen, rijdt op dat moment over de A28 en de N34, kilometers verwijderd van Haren – de wagens worden gezien door twee jongens die zelf op weg zijn naar Haren. Korpschef Oscar Dros zal later verklaren dat hij 250 man ME 'achter de hand' hield. Maar dat betekent niet dat die eenheden om kwart voor negen in het dorp ook klaar staan om in te grijpen. In Haren bevindt zich dan één sectie – zestien man – van de noordelijke ME. Zestien andere flex-ME'ers vertrekken rond negen uur uit Emmen en Leeuwarden. Daar waren ze nodig bij de voetbalwedstrijden van FC Emmen en Cambuur. Bovendien zijn na half acht alle andere in het Noorden beschikbare ME'ers, nog eens zestien man, van huis opgeroepen. Ze verzamelen op het bureau Schweitzerlaan in Groningen.

Kort na acht uur heeft burgemeester Bats formeel toestemming gegeven de mobiele eenheid in te zetten. Een uur later keurt hij ook het gebruik van traangas goed. Dat zal niet worden ingezet, waarschijnlijk omdat er nog te veel kinderen op straat lopen. Rond tien over negen stuift de eerste ME-wagen het kruispunt op. Genoeg om een dubbele linie te vormen, te weinig om de straathoek schoon te vegen. Een paar minuten later arriveert nog een groep ME'ers, die, ondersteunt door twee hondenbrigades, de relschoppers van het kruispunt verjaagt.

Voor zijn woning aan de Jachtlaan ziet Rik-Jan Wesselink gebeuren waar hij al de hele dag bang voor is. Omdat alleen de Stationsweg afgesloten is, is voor zijn deur een fuik ontstaan. Uren eerder heeft hij de politie al gewaarschuwd, maar Wesselink kreeg het idee dat de agenten volstrekt niet wisten van te moeten doen. Even later verjaagt hij met een hockeystick raddraaiers van het platte dak van zijn keukenwinkel, aan de achterzijde van zijn woning. Waarom heb ik vrouw en kinderen niet weggestuurd, denkt Wesselink, vol zelfverwijt. "We wisten niks, ze hebben ons niets verteld", zal hij later zeggen.

De meute verplaatst zich naar de Kromme Elleboog, trekt

zich terug in tuinen van de Hoflaan, en plundert de tabaks-counter van de Albert Heijn in de Kerkstraat. De ME'ers, die geen briefing hebben gekregen, en amper weten waar ze moeten zijn, zijn met te weinig om in te grijpen. Door problemen met C2000 kunnen politiemensen maar moeilijk met elkaar in contact komen; het gewone mobiele telefoonverkeer ligt plat. Klinkers en trottoirbanden vliegen door de lucht, het regent kiezelstenen. Waarna de rellen zich golvend verplaatsen naar het dorpscentrum, de omgeving van de kerk. Twee auto's gaan in vlammen op. Een schoenenwinkel wordt geplunderd. De ruiten van de Blokker worden ingetrapt. De eerste gewonden worden afgevoerd.

Agenten in burger, die eerst vooral hun ME-collega's te hulp moeten schieten, pikken er nu af en toe een relschopper uit. De 20-jarige Sebastiaan uit Assen bijvoorbeeld, die per trein naar Haren is gekomen, wat halve liters bier heeft weggetikt, op het Gorechtterrein geen feestje aantroef, en toen maar met wat vrienden naar het dorp ging, waar hij wordt aangehouden voor het gooien van een blikje bier. Of de 19-jarige Floris, student natuurwetenschappen uit Utrecht. Hij kijkt de agent-in-burger die bovenop hem zit recht in de ogen aan. Ziet diens angst. "Dit ben ik niet. Wat doe ik hier eigenlijk?", denkt Floris, die even eerder – na drie biertjes – een Te Koop-bord uit een tuin heeft getrokken en naar de ME heeft gegoid. Floris zal later tegen de rechter zeggen dat hij het 'spannend' vond, de groepsdruk

niet kon weerstaan.

In het gemeentehuis mijdt het crisisteam de kantoren aan de buitenkant van het gebouw. Die kamers hebben glazen gevels en een systeem waardoor automatisch de lichten aangaan als er iemand binnenkomt, en dan minstens een kwartier blijven branden. Die enorme verlichte ramen zouden relschoppers nog drommen aan; het blokkeren van die straat, waartoe de politie had kunnen besluiten, is in het crisisteam niet besproken. Kunnen we de trein vanuit Assen niet aan ons voorbij laten gaan, suggereert het operationeel team. Liever niet, vindt burgemeester Peter Rehwinkel van Groningen, die kort na negen uur in het gemeentehuis van Haren is aangekomen om mee te beslissen over zaken die de openbare orde in zijn gemeente kunnen verstoren. In de stad Groningen is al helemaal geen ME meer beschikbaar. En als we jongeren gaan afvoeren met bussen, terug naar Stad, dan graag alleen 'welwillenden' en geen 'relschoppers', oppert Rehwinkel. Hij zal twee uur na

Het onderzoek

Voor deze reconstructie heeft een team verslaggevers van Dagblad van het Noorden en RTV Noord vele tientallen betrokkenen gesproken. Burgers van Haren, winkeliers, ondernemers, politici, politiemensen. Niet iedereen wilde aan het onderzoek meewerken; ook wij hebben niet alle vragen kunnen beantwoorden. Zo blijft bijvoorbeeld onduidelijk hoeveel bezoekers op Project X afkwamen, de drie- tot vijfduizend waarover gemeente en politie spraken, of een veelvoud daarvan.

De gemeente Haren gaf slechts summier informatie, ook nadat wij op 27 september een beroep deden op de Wet Openbaarheid van Bestuur. De gemeente Groningen wilde geen vragen beantwoorden over de rol van burgemeester Peter Rehwinkel. Het politiekorps Groningen, ProRail en de Nederlandse Spoorwegen wilden evenmin meewerken omdat ze 'het onderzoek van de commissie Cohen niet voor de voeten wilden lopen'. Die commissie rapporteert rond 1 april over de nacht van Haren.

aankomst vertrekken.

In het crisiscentrum zelf wordt het wel steeds drukker; in de loop van de avond zullen er 23 mensen zijn, onder wie ook korpschef Dros die rond vijf voor tien binnenstapt. Eerder zijn extra pelotons ME opgeroepen, uit Twente, Gelderland en Noord-Holland. Twee uur later, rond half twaalf, zullen die eerste versterkingen aankomen.

Bats krijgt rond middernacht een sms van Ivo Opstelten. De minister steekt hem een hart onder de riem. Het doet de burgemeester goed.

Het was oorlog

Zaterdag 22 september, 1.30 uur

Het regent als de mobiele eenheid na middernacht de laatste raddraaiers uit Haren verdrijft. Bij daglicht zal gezegd worden dat voor meer dan miljoen euro schade is aangericht. De politie heeft 34 aanhoudingen verricht. Er zijn 36 mensen licht gewond geraakt. Haren heeft de angstigste nacht in tijden beleefd.

Maar waarom?

In het crisiscentrum tellen de verantwoordelijken hun knopen. Politiechef Schaftenaar ("Het was oorlog") rapporteert dat er vijfhonderd tot zeshonderd relschoppers actief waren. Dat moet inclusief de 'meelopers' zijn, jongens als de natuurkundestudent Floris, die zich lieten ophitsen door een harde kern van enkele tientallen, goed georganiseerde raddraaiers. Bonkige kerels, typeert korpschef Dros ze. Die commando's kregen van een hooligan op de Meerweg, vertelt districtschef Cor de Lange later.

Hadden we dat nou werkelijk niet zien aankomen, vragen ze zich af, burgemeester Bats, korpschef Dros, hoofd-officier Wessel Schuth, officier van justitie Fahner. Ze waren toch op alles voorbereid?